

MILAN KLEČ, TAVLA

»Izjave in pesmi / slovo od poezije« je Milan Kleč zastavil motto svoje zadnje pesniške zbirke *Tavla**; ničesar zunaj pesniškega tedaj; eksistencialnega, izpovednega; ostaja medij kot nosilec sporočila, poezija kot postopek, kot radikalen nadzor nad nastajanjem besed in verzov, pesmi in celotne »zgodbe« o pastirski-pesniški-koči.

Klečeva poezija v *Tavli* je anticivilizacijska, antiintelektualistična, nedomerna, neavantgardna; deloma preprosta, komunikativna, idilična in celo pastoralna, deloma folklorna, ekspresivna in v odtidenkih mitska. Klečeva poezija je produkt psihofizičnega obredja, scenarija, dramaturgije; postopek kot kult nastajanja in iskanja magične moči besed: »v koči sem našel / dišečo mast, / torej mi je bila / dana možnost, / zaprl sem polkna / in se slekel, / pazljivo sem se / namazil / po celem telesu, / vsak dan posebej, / tako ves gladek / in dišeč / sem se usedel / na stol, / roke sem položil / na kolena, / glavo sem nagnil / malo nazaj, / potem sem samo čakal, / menjavale so se noči, / jaz pa sem čakal / in čakal, / kot da bi bil to edini način, / da bi ukanil poezijo«, ali: »/.../ lotiti se bom moral / poezije, — / vrnil sem se v sobo / in poiskal kovček, / kjer hranim / svilena oblačila, / ki se odevam vanje, / ko sedam za pisalno mizo, — /.../«

Poezija nastaja naključno, kadar sama hoče: ne da se je izsiliti; je izvabiti iz oklepa lastnih zakonitosti, prehiteti njene razvojne faze; od embria, latentne pričujočnosti v zavesti, do aktualizacije, udejanjenja, ubesedenja. Od tu pri Kleču taka »brezbrižnost« do ustvarjanja (Poezija se poigrava z menoj);

(*Milan Kleč, *Tavla*, Mladinska knjiga, Ljubljana 1981, zbirka *Nova slovenska knjiga*, urednik Janez Mušič, opremila Nadja Furlan, grafično oblikovala Edita Kobe, str. 85)

kot da ni potreben nikakršen napor, ker se poezija pač rodi sama iz sebe. Poezija v *Tavli* išče pravljlično sceno spričo možnih metamorfoz lirskega subjekta, njegovih nekonvencionalnih leg in razmerij do sveta, a hkrati poudarjene samosmilečnosti, tudi ironične. Poezija je tudi realiteta življenja; medčloveška vez, intimen stik, pobuda (Zakaj omenjam muce).

V ciklu *Za muce* dobiva Klečeva poezija opaznejše stilne premike v smislu eksotike (*Tavla*, *Angeli*, *Angeli se ljubijo*, *Divji mak*, *Kdo so angeli*) in etnoloških odtentov (*Sneg*, *Cigani na obali*, *Cigan in ciganka*, *Zvezde*, *Noč*). Ciganski motivi kot metafora vesoljne ljubezni, elementarnosti nagonskega obreda, dopolnjujejo baladno, groteskno podobo sveta (*Čoln plove*, *Ovca je ušla*, *Petrolejka*).

Poudarjen motiv v *Tavli* je tudi ljubezen med moškim in žensko; individualno razmerje, s čisto prozaičnimi segmenti (*Nežen sem*, *Petnajst let sem stara*), a brez eksistencialno zavezujočih vezi, čeprav ohranja konkretizacijo in navidezno identiteto. Prava in edina pesnikova ljubezen je slej ko prej poezija sama.

Marijan Zlobec

APULEJ, METAMORFOZE ALI ZLATI OSEL

V prevodu Primoža Simonitija je pri Cankarjevi založbi izšel eden temeljnih tekstov t. i. antičnih romanov — Apulejeve *Metamorfoze* ali *Zlati osel*. Nastanek dela sega v 2. stoletje našega štetja, povezan pa je z grško predlogo, Lukianovim *Lukiusom ali oslom*. Apulej je zgodbo prevzel, jo z veliko ustvarjalno močjo preoblikoval in ji dal osebni pečat. Kolikor je preprosta, je tudi nenavadna, mestoma komična in satirična, ne more pa zakriti svoje fantastične obarvanosti ter velike mere pustolovskosti.

Glavni junak Lucij pripoveduje o svojih doživetjih, o prihodu v deželo čarovništva Tesalijo. V hiši neke čarovnice se je s pomočjo služkinje pomotoma spremenil v osla, ker pač ni bila večja vseh čarovnij. S tem pa so se začele težave: ugrabili so ga razbojniki, kasneje jim je pobegnil, bil vseskozi v življenjski nevarnosti, služil raznim gospodarjem in doživljal najbolj nenavadne reči. Tako je moral na primer ugoditi poželenju in nenaravni strasti imenitne gospe. Skoraj bi ga vtaknili v gledališče, kjer bi naj svoje erotične veščine na veliko razkazoval (pripravili so mu že žrtev, neko razbojnico), vendar mu je prej uspelo priti do svežih vrtnic, ki so mu povrnile človeško podobo. Večkrat se mu je prikazala boginja Izida, zato se je pridružil njenim vernikom in jo častil. To je poglobljena novost v primerjavi z Lukianovim *Oslom*, saj le-ta ne pozna konca v religiozno misterijskem smislu. Apulej je svoj roman razširil tudi z vloženo pravljico o Amorju in Psihi (v slov. prev. 1925 Anton Sovrè), ki je za pravilno branje in razumevanje Apulejevega dela najbrž ključnega pomena. Zasediti je namreč številne podobnosti med Lucijem in Psiho. Oba morata zaradi radovednosti, ki sta jo zagrešila, prestati vse mogoče preizkušnje, da bi se na koncu združila oz. srečala z božanstvom.

Lucijeva zgodba sama po epski zasnovi in dolžini ni nič več kot povest, z vsemi vloženi zgodbami pa doseže obseg, ki ustreza romanu. Resda je struktura zategadelj ohlapna in majava, saj vložene zgodbe, novele in že omenjena pravljica o Amorju in Psihi neposredno z dogajanjem nimajo zveze. Prav nasprotno: neprestano ga trgajo, zavirajo in prekinjajo. S tem pa ni mogoče govoriti o manjši pomembnosti ali priljubljenosti dela, ker je Apulej vplival na avtorje pikaresknh romanov, na Boccacciova dela, Lafontainea, ob tem pa doživljal velik uspeh pri bralcih, zaradi česar se je dela prijel epiteton »zlati«.

Primož Simoniti velja za odličnega prevajalca in poznavalca antičnih romanov. Prevedel je že Petronijev *Satirikon*, Heliodorove Etiopske zgodbe in napisal tehtni študiji o teh delih ter o antičnem romanu nasploh. Prevesti Apulejev roman ni bilo lahko delo, saj v originalu ne manjka neologizmov, besednih iger in zvez, ki izpričujejo razvit jezikovni talent in domišljijo. Vse to je mogoče občutiti tudi v slovenskem prevodu, ki daje pravi estetski užitek. Pozornost torej to delo nedvomno zasluži, kajti pomeni literarno-zgodovinsko vrednost, ob tem pa še prijetno in zanimivo branje.

Slavko Šerc

SPREHOD PO JUGOSLOVANSKIH IN TUJIH REVIJAH

Pregled po književnih časopisih začnemo tokrat s puljskim časopisom za kulturo, književnost in družbena vprašanja *Istre*. Iz njega omenjamo esej Krešimira Nemca o zgodnji novelistiki Juša Kozaka. Nemeč označuje Juša Kozaka kot pripadnika tistega rodu slovenskih književnikov, ki so začeli ustvarjati ob izteku moderne in pred katerimi je bila naporna naloga, da so si iskali lastni izraz in prostor za umetniško delovanje v nekem izrazito zmedenem in tesnobnem času. Zgodnjo Kozakovo novelistiko razdeljuje na tri tematske skupine: otroštvo, domovina — vojska — vojna, zaporji. Čeprav je nagnjenost k dramatičnemu in ekstatičnemu v Kozakovih novelah iz tega obdobja bolj poudarjena kot pa želja po meditativnem, je že tu opaziti prodor refleksivnih sestavin v pripovedno tkivo novele. Tako Nemeč še ugotavlja, da je zgodnja novelistika Juša Kozaka zanimiva iz vsaj dveh razlogov: prvič se z enim svojim delom pridružuje slovenskim ekspresionističnim tokovom, drugič pa ta dela z nekaterimi strukturnimi vidiki, zlasti z vse močnejšim